

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

136

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 7.000

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Τὸ Δεκάπενθήμερο

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1953

W. HEISENBERG. Philosophic problems of nuclear science, translated by F. C. Hayes, faber and faber, London, 1952.

Ὁ μεταφραστής τοῦ βιβλίου τούτου εἶχε τὴν εὐτυχὴ ἔμπνευσιν καὶ ἱκανοποίησιν νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ οὕτω νὰ καταστήσῃ προσιτὰς εἰς εὐρυτάτους κύκλους τὰς διαλέξεις τοῦ ὀνομαστοῦ φυσικοῦ Χάϊσενμπεργκ, ὁ ὁποῖος εἶναι κυρίως γνωστὸς ἐκ τῆς «ἀρχῆς τῆς ἀπροσδιοριστίας» τὴν ὁποίαν διατύπωσεν. Εἰς τὰς ὁκτὼ δημοσιευομένας διαλέξεις ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς φυσικῆς ἐρμηνείας τῆς φύσεως, τὰς μεταβολὰς εἰς τὰ θεμέλια τῆς ἀκριβολογικῆς ἐπιστήμης, τὰ ζητήματα τῶν ἀρχῶν εἰς τὴν νεωτέραν φυσικὴν, τὴν παρουσίαν τῶν ἰδεῶν τῆς ἀρχαίας φυσικῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν νεωτέραν φυσικὴν, τὰς θεωρίας τῶν χρωμάτων τοῦ Γκαίτε καὶ τοῦ Νεύτωνος, τὴν ἐνότητα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐποπτείας τῆς φύσεως, τὰ θεμελιώδη προβλήματα τῆς σημερινῆς ἀτομικῆς φυσικῆς, καὶ τέλος τὴν ἐπιστήμην ὡς μέσον διεθνῶς πνευματικῆς συνεννοήσεως. Ἡ θεωρία τῆς ἀπροσδιοριστίας διδάσκει ὡς γνωστὸν, ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ φυσικοῦ μικροκόσμου εἶναι ἀδύνατος ὁ σύγχρονος προσδιορισμὸς τῆς θέσεως καὶ τῆς ταχύτητος ἐνὸς σωματιδίου, διότι μόλις τοῦτο χάριν τῆς παρακολουθήσεώς του, φωτισθῆ, μετακινεῖται. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν θεωρίαν ταύτην δὲν δύναται νὰ συναχθῆ, ὡς φρονοῦν πολλοί, τὸ συμπέρασμα ὅτι κλονίζεται ἡ γενικωτάτη ἀρχὴ τῆς αἰτιότητος, οὔτε ὅτι τὸν φυσικὸν μικρόκοσμον διέπει ἡ ἀντίθετος πρὸς τὴν αἰτιότητα ἀρχὴ τοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπροσδιοριστίας ἐκφράζει ἀπλούστατα τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ παρατηρήσῃ ταυτοχρόνως δύο γεγονότα (τοῦ φυσικοῦ μικροκόσμου), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ συμβῆ καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ὅπου ἰσχύει ἄνευ διαταραχῆς ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτιότητος.

Ἡ ἀδυναμία αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι αὐτὰ αὐτὰ αἰ συνθῆκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας διεξάγονται αἱ παρατηρήσεις καὶ τὰ πειράματα, ἀσκοῦν διαταρακτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν κινήσεων τῶν φαινομένων τοῦ φυσικοῦ μικροκόσμου. Οὐδόλως ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπροσδιοριστίας κλονίζει τὴν ἀρχὴν τῆς αἰτιότητος καὶ τὴν αἰτιοκρατίαν τῶν φυσικῶν φαινομένων.

B. RUSSEL. Introduction to mathematical philosophy, allen and unwid, London, 7η ἐκτύπωσις, 1952.

Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀρχικῆς θεμελιώσεως τῶν ἐπιστημῶν ἀπὸ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη, ὅτι τὰ ἀφετηριακὰ προβλήματα τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν εἶναι θέματα ποῦ ἀνάγονται εἰς τὴν ἐπέκεινα τῆς ἐπιστήμης σκέψιν καὶ ἄρα ἐμπίπτουν εἰς τὸν τομέα τῆς

Φιλοσοφίας. Ὅθεν εἶναι φυσικὸν τὰ θέματα αὐτὰ νὰ πραγματεύωνται ἱκανοποιητικῶς μόνον ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, τοὺς ἔχοντας ὅμως θαθεῖαν γνώσιν τῆς συγκεκριμένης ἐπὶ μέρους ἐπιστήμης τῆς ὁποίας ἐξετάζουν τὰ ἀπώτατα θεμέλια. Εἰς τὸ ὡς ἄνω βιβλίον ὁ γνωστότατος ἀγγλος φιλόσοφος καὶ μαθηματικὸς ἐρευνᾷ τὰ ἀπώτατα θεμέλια τῆς Μαθηματικῆς ἀπὸ φιλοσοφικῆς πλευρᾶς, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἄλλως τε καὶ μόνον δύναται ταῦτα νὰ διασκοπηθοῦν γονίμως. Οὕτω ἐξετάζονται ὁ ἀριθμὸς, ἡ τάξις, τὰ εἶδη τῶν σχέσεων, τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἀριθμῶν, αἱ ἀπειροί σειραὶ, τὰ ὄρια καὶ τὸ συνεχές, τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀπείρου, τὸ ἀσυμπίδαστον καὶ ἡ θεωρία τῆς ἀπαγωγῆς, αἱ κλάσεις καὶ τέλος ἡ σχέση Μαθηματικῆς καὶ Λογικῆς. Σημαντικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ βιβλίου εἶναι ὅτι ἀπευθύνεται εἰς γενικωτάτους ἐπιστημονικοὺς κύκλους καὶ ὅτι ἀποφεύγει τὴν τεχνικότητα καὶ τοὺς τεχνικοὺς ὅρους, ἀκριβῶς διὰ νὰ γίνῃ εὐκόλως καταληπτὸν εἰς πάντα διανοούμενον ἄνθρωπον.

Σ. Πουλόπουλος

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΟΝ Ν τ ὁ - Ρ ε. — ΘΙΑΣΟΣ Βασιλ. Λιαμαντοπούλου. Λουΐτζι Πιραντέλλο «Ὁ Ἄνθρωπος, τὸ Κτῆνος καὶ ἡ Ἀρετὴ».

Ἡ Σινιόρα Περέλλα—γυναῖκα ἐνὸς ἐμποροπλοιάρχου, νευρικοῦ καὶ βλάστημου ποῦ προτιμᾷ νὰ συζεῖ σ' ἄλλο λιμάνι μὲ τὴν φιλενάδα του καὶ τὰ παιδιὰ του—ἔχει τρυφερὰς σχέσεις μὲ τὸν νεαρὸ Παολίνο. Τ' ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν σχέσεων ἀπειλοῦν νὰ φανερωθοῦν καὶ εἶναι ἀνάγκη μὲ κάθε θυσία στὴν προσεχῆ του ἀφιξῆ ὁ καπετάνιος νὰ προσέξῃ τὴν γυναῖκα του μὲ τρόπο ποῦ ἡ κατάστασή της νὰ σκεπασθῆ μὲ τὴν συζυγικὴ συμβολή.

Τὸ πὼς ὁ τρυφερὸς ἐραστὴς θὰ φροντίσει μὲ τὴ βοήθεια τοῦ φίλου του γιατροῦ Προλέγιο γιὰ τὸ διεγερτικὸ ποῦ θὰ κάνει τὸν Περέλλα νὰ ξαναδεῖ μὲ μάτι κατακτητῆ τὴν ἀπὸ καιρὸ λησμονημένην γυναῖκα του, εἶναι τὸ θέμα ποῦ σὲ τρεῖς ἀληθινὰ μαστόρικες πράξεις, ὁ Πιραντέλλο μαστιγώνει τὶς κοινωνικὰς συνθήκας καὶ διασκεδάζει τὸ κοινόν.

Ἐχὼ γράφει καὶ ἄλλες φορὲς γιὰ τὸ Πιραντελικὸ θέατρο, γιὰ τὸ κρυμμένο μήνυμα ποῦ πιστεύω πὼς κλείνει μέσα του, γιὰ τὸν τρόπο ποῦ ἔχει ὁ μεγάλος Σικελὸς νὰ φέρνει στὴν ἐπιφάνεια τὶς μύχιες ἀντιδράσεις τοῦ ἀνθρώπου καθὼς θέτει σὲ σύγκρισιν τὸ πνευματικὸ μὲ τὸ σαρκικὸ στοιχεῖον.

Γιατὶ στὸ ἔργο τοῦ Πιραντέλλο μιὰ ἀδιάκοπη πάλη γίνεται ἀνάμεσα στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴ ποῦ ἀλληλοβασανίζονται καὶ καταλήγουν νὰ συναντηθοῦν σ' ἓναν ἀμοιβαῖον ξεπεσμό.